

Osnovi ekonomija

Monetarno-kreditna politika

Teorije nastanka novca

- Novac kao opšte sredstvo razmene
- U istoriji razmena se obavljala TRAMPOM
- Korišćenje određene vrste robe kao ekvivalenta i OPŠTI OBLIK PROMETNE VREDNOSTI ROBE
- Pojava METALA (BRONZE, BAKAR, SREBRO, ZLATO..)
- ZLATO postalo najvažniji prirodni oblik novca

Pristupi (teorije) nastanka novca

1. **Teorija konvencije** – novac nastao dogovorom (konvencijom), vrednost se temelji na autoritetu države
2. **Robna teorija novca** – novac kao materijalno dobro, a papirni novac samo ukoliko je predstavnik metalnog novca
3. **Funkcionalna teorija novca** – značaj i suština je u f-ji novca
4. **Nominalistička teorija** – stvarnu vrednost novca određuje država

Funkcije novca u tržišnoj novci

- **Dve osnovne funkcije:**

1. Novac kao mera vrednosti
2. Novac kao prometno sredstvo

- **Izvedene su tri nove funkcije:**

1. Novac kao blago
2. Novac kao sredstvo odloženog plaćanja
3. Svetski novac

Oblici novca

1. *Metalni novac (poluge, šipke, liveni komadi)*
2. *Papirni novac (javio se krajem 18.veka)*
3. *Kreditni novac (banknote, menica, ček)*

- Savremeni novac – podrazumeva likvidna novčana sredstva
- **Prvi monetarni agregat (M1)** – novčana masa u užem smislu, sastoji se od gotovog novca i depozita po viđenju
- **Drugi monetarni agregat (M2)** – pored M1 obuhvata i potraživanja stanovništva i preduzeća prema bankarskom sistemu – ulozi na štednju, oročeni depoziti, kratk. Hov...

Količina novca u optičaju

- Stalno i neprekidno kretanje novca u prometu je **NOVČANI OPTICAJ**
- Koliko je novca potrebno u optičaju da bi se nesmetano odvijao robni promet?
- **Dva primarna faktora**
 1. Vrednost proizvoda i usluga u prometu u određenom period izražena kao suma njihovih cena
 2. Brzina optičaja novca kao brzina transformacije novca u robu i robe u novac, brzina prelaska novca iz ruke u ruku

Količina novca u optičaju

- Kada novac vrši i f-ju platežnog sredstva, onda su faktori količine novca u optičaju:
 1. Suma cene robe koja je prodata na kredit
 2. Iznos dospelih plaćanja za robu uzetu na kredit, koja je dospela za plaćanje
 3. Kompenzacija u robnom prometu

Količina novca u opticaju

$$\mathbf{Kno = (Crc - (K) + Dpl - Prk) : BrO}$$

Kno – količina novca u opticaju

Src – suma robnih cena

K – iznos kompenzacija

Dpl – dospela plaćanja

Prk – vrednost robe prodane na kredit

BrO – broj obrtaja nova

Monetarno – kreditni sistem

- Monetarno kreditni sistem, predstavlja institucionalni okvir u kojem privredni subjekti donose odluke koje su vezane za kredite i novac.
- Osnovni nosioci su institucije: centralna banka; mreža poslovnih banaka; specijalizovane banke

Monetarno kreditni sistem

- Ovlašćenja NBS kreću se u dva glavna pravca:
 1. Utvrđivanje monetarne politike: operacije na otvorenom tržištu, refinansiranje, obavezne reserve, eskontne stope, intervencije na deviznom tržištu
 2. Regulisanje količine novca: operacije na otvorenom tržištu, reeskont domaćih i inostranih kratkoročnih hov, refinansiranje kredita, opšta eskontna stopa...

Monetarno-kreditni sistem

- Osnovni zadaci centralne banke:
 - ✓ **Unutrašnja likvidnost** – likvidnost platnog prometa i kreditnog aparata
 - ✓ **Spoljašnja likvidnost** – mogućnost nacionalne ekonomije da odgovori obavezama prema inostranstvu

Banke i monetarna multiplikacija

- Najveći deo novčane mase čine **depoziti**
- **Izvori** depozita tj kredita mogu biti:
 1. Investiciona sredstva iz amortizacije i akumulacije
 2. Privremeno slobodna sredstva iz prihoda
 3. Privremeno slobodna sredstva iz državnih budžeta
 4. Privremeno slobodna sredstva raznih fondova
 5. Slobodna sredstva stanovništva
 6. Sredstva banaka (iz kredita CB, emisija akcija...)
 7. Inostrana sredstva (MMF, Svetska banka...)

Ponuda i tražnja novca

- Kriva tražnje (T) negativan nagib
- Kriva ponude novca (M) vertikalna
- Ravnoteža se formira kada je ponuda jednaka tražnji i tada se formira ravnotežna cena, u preseku je kamatna stopa (r)

Instrumenti monetarno-kreditne politike

Kvantitativni:

- Politika obaveznih rezervi
- Politika eskontne stope
- Operacije na otvorenom tržištu

Kvalitativni:

- Selektivni instrumenti (regulisanje kredita CB poslovnim bankama, regulisanje uslova kredita, selektivna politika CB)